1264
El *seitó* (*Engraulis encrasicholus*)
(*ALDC*, VIII, 1766. El *seitó*)

El *seitó* és un 'peix marí, de 20 centímetres de llargada màxima, de dors blau verdós, amb el musell prominent i la boca molt grossa, que forma moles i sovint es conserva en salaó (*Engraulis encrasicholus*)'; doc. al s. XVI, s'han proposat diverses etimologies d'aquest mot: **1**) el *DECat* no es mostra convençut per l'àr. marroquí ŠATÛN (*zäi̯t* 'oli', *zäitûni* 'color d'oliva') i insinua la possibilitat de procedir del mossàrab, on seria evolució del llat. SAGĬTTA 'fletxa', per comparació amb l'estructura allargada del peix; **2**) per a Corriente (2003), *seitó* "es inseparable de l'andalusí ŠUṬÚNA y marroquí ŠṬUNA, que parecen derivar de un romance *SALAT+ÓNA 'saladilla', puesto que la anchoa generalmente es conservada en sal"; var. dim., per la seva dimensió, *seitonet* 117.

Aladroc (cast. *aladroque*) havia estat interpretat com a procedent de l'àr. **AZRAQ 'blau' (*DRAE*, *DECat*; per a una revisió de suposats mots d'origen aràbic en l'obra de Coromines, cf. Corriente, 2008), però Corriente (2003) considera que ve del romandalusí *AL+ḤAṬR+ÓQ "voz híbrida formada con el sufijo despectivo romance {+ÓQ} sobre la raíz {ḤṬR} < cl. {ht/d̲r}".

Anxova (var. *anxoa* 165, probable castellanisme), doc. des del s. XIV, com a peix que es pesca ("la pesquera de l'*anxova* e sardina" 1484) i com a peix en salaó ("unum *barrillum anxove*", 1383), prové del genovès *ancïöa*, evolució del llat. vg. *APIÚA (← gr. APHÝĒ), i des d'aquell dialecte es va difondre a les llengües romàniques (cast. *anchoa*, port. *anchova*, oc. *anchòia*, fr. *anchois*, it. *acciuga*); la fertilitat semàntica del mot es fa ostensible amb significats translaticis, com els dial. 'cop, punyada', 'ventositat' i en el der. *anxovat* 'que està en lloc estret, sense ventilació' (que el *DIEC* ha admès darrerament al costat de *enxubat*, que correspon a la pronúncia del cat. central betacista). Notem també la presència en punts septentrionals del mot *amploia* 'meleta' que correspon a una altra família, la dels clupeids (*Sprattus sprattus*), però que s'assembla al seitó per la petita mida i perquè forma grans bancs en les seves migracions: l'adduïm aquí perquè té el mateix origen genovès que *anxova*, però a través de l'oc. provençal que hauria realitzat l'equivalència de -PL- = CI genovès, com passa en els mots llat. amb -PL- (PLANGERE > *cianze*).

Boqueró és una adaptació del cast. *boquerón* (*boqueron* 74, 79, 101), al·lusiu a la grandària de la seva boca (recordem que el suf. cast. *-ón* té valor augmentatiu) i que hauria entrat en relació amb el seu estat en conserva, com ho corrobora que els punts on s'ha enregistrat són interiors.

Des d'un angle geogràfic, *anxova* ocupa sobretot el cat. or. i el mall., *seitó* el cat. nord-occ. i *aladroc*, el val., men. i eiv., totes tres denominacions amb doc. antiga. L'intrús *boqueró* s'usa en escasses poblacions interiors.

Són mots normatius *seitó*, *aladroc* i *anxova*, des del *DOrt*, 1917.

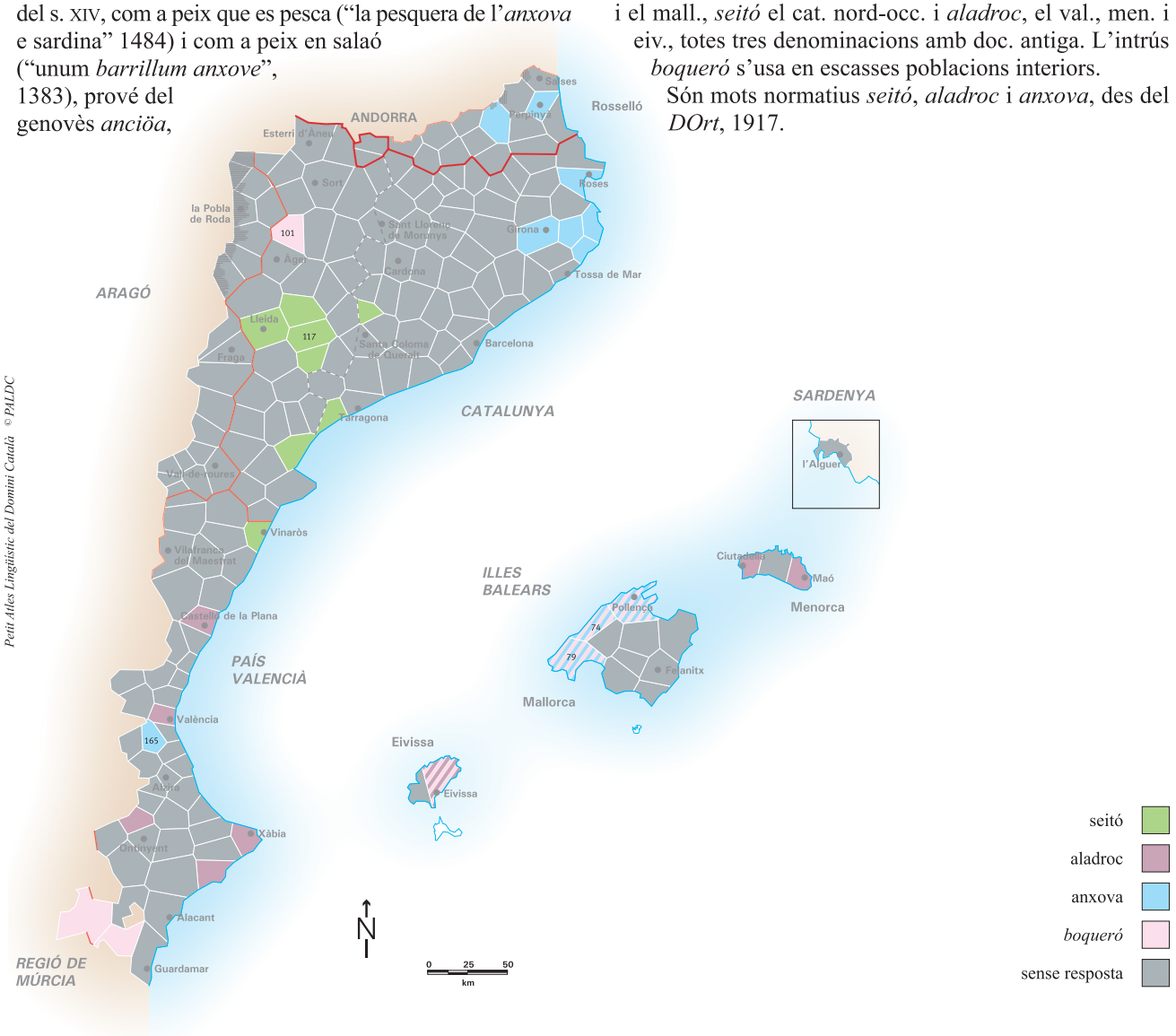

Petit Atlas Lingüístic del Domini Català © PALDC